

Statskick och grundlagar

Det här är offlineversionen av *Statskick och grundlagar*. Följ länken för att komma åt ytterligare material som övningar, interaktiva element, filmer med mera.

<https://laromedel.ne.se/material/reader/189/7810>

■ Sveriges statsvapen, det stora riksvapnet, som främst används av kungen, kungafamiljen, riksdagen och regeringen.

Sverige är en **konstitutionell monarki**. Det innebär att en kung eller en drottning är **statschef** men att riksdagen och regeringen har makten. Man kan också säga att Sverige är både en parlamentarisk demokrati och en monarki. Parlamentarisk demokrati betyder att regeringen har stöd av ett folkvalt parlament. I Sverige hålls fria val till parlamentet – riksdagen – och det eller de partier som får starkast stöd i riksdagen får bilda regering.

Ord och begrepp

Ordlista: Statskick och grundlagar

Konstitutionell monarki innebär att en kung eller drottning är statschef men i praktiken har lite eller ingen politisk makt.

Statschef eller statsöverhuvud är den högsta titeln i ett land.

Riksdagen är Sveriges folkrepresentation, det vill säga de som företräder det svenska folket.

Regeringen är den högsta verkställande, eller styrande, myndigheten i Sverige.

Grundlag är en lag som ensam eller tillsammans med andra lagar är ett lands författning.

Författning är de bestämmelser som gäller hur ett land ska styras.

Statskick är olika sätt att styra ett land.

Region är i Sverige en sorts större kommun som främst har hand om hälsovård och sjukvård inom ett geografiskt område. Hette tidigare *landsting*.

Grundlagarna

Grundlagarna utgör ett lands **författning** (konstitution) och är en viktig del av vårt **statskick**, det vill säga bestämmelserna om hur Sverige ska styras. Grundlagarna är svårare att ändra än vanliga lagar. För att en grundlag ska ändras eller upphävas krävs att riksdagen röstar för förslaget vid två tillfällen och att det hålls ett riksdagsval mellan omröstningarna.

Sveriges fyra grundlagar är:

1. **regeringsformen** (RF)
2. **successionsordningen** (SO)
3. **tryckfrihetsförordningen** (TF)
4. **yttrandefrihetsgrundlagen** (YGL).

Dessutom finns **riksdagsordningen** som har en mellanställning mellan grundlag och vanlig lag.

Sverige har dessutom som medlemsstat i EU skyldighet att följa de lagar och regler som EU har bestämt. Det kallas **EU-rätten** och den gäller framför nationell lag (Sveriges lag). En nationell lag som strider mot EU-rätten ska inte tillämpas.

KATE GABOR/KUNGAHUSET

■ Enligt successionsordningen kommer kronprinsessan **Victoria** att ärva kronan efter sin far **Carl XVI Gustaf**. Här med sin make prins **Daniel** och deras dotter prinsessan **Estelle**.

Fakta om Sveriges grundlagar

Regeringsformen Regeringsformen innehåller viktiga regler för Sveriges statskick. Den fastslår att Sverige är en demokrati genom att i första paragrafen skriva *”All offentlig makt utgår från folket”* samt att folkstyret bygger på fri åsiktsbildning och allmän och lika rösträtt. Det finns även regler om hur riksdag och regering utses och arbetar och om vilka grundläggande fri- och rättigheter medborgarna har.

Successionsordningen Successionsordningen från 1810 fastslår hur kungakronan ärvs. Efter en grundlagsändring 1979 fastslår den en rak tronföljd, som innebär att det är den förstfödda inom kungafamiljen oavsett kön som ärver kronan. Victoria, som är äldst i syskonskaran, är därmed Sveriges tronarvinge och kallas kronprinsessa.

Tryckfrihetsförordningen Genom den tryckfrihetsförordning som tillkom 1766 införde Sverige tryckfrihet som första land i världen. Den senaste tryckfrihetsförordningen antogs 1949. Tryckfriheten innebär rätt att framställa och sprida tryckta skrifter utan föregående censur. Den reglerar också rätten att ta del av allmänna handlingar.

Yttrandefrihetsgrundlagen Yttrandefrihetsgrundlagen är Sveriges yngsta grundlag. Den antogs 1991. Den omfattar medier som radio, TV, film och webbplatser och innehåller precis som tryckfrihetsförordningen bestämmelser om rätt att sprida information och förbud mot censur.

Riksdagsordningen Riksdagsordningen innehåller detaljerade bestämmelser om riksdagens arbetsformer. Den intar en mellanställning mellan vanlig lag och grundlag. För att göra en ändring i riksdagsordningen krävs att riksdagen fattar beslut med så kallad kvalificerat majoritet. Det betyder att minst tre fjärdedelar av de röstande och mer än hälften av riksdagens ledamöter måste rösta ja till ändringen.

EU och grundlagarna Som medlem i Europeiska unionen omfattas Sverige av EU-rätten, som betyder att lagar som stiftas gemensamt i EU i regel står över Sveriges nationella lagar.

Det demokratiska systemet i Sverige

Ett viktigt uttryck för att vi i Sverige lever i en demokrati är de allmänna valen till riksdag, region och kommun som hålls vart fjärde år. Till EU-parlamentet hålls val vart femte år. Då har landets alla röstberättigade möjlighet att påverka vilka partier som ska representera dem på olika demokratiska nivåer:

- riksdag – nationell nivå
- regioner – regional nivå
- kommuner – lokal nivå
- EU-parlamentet – EU.

REGERINGSKANSLIET

■ Regeringen som tillträdde efter valet 2018 bestod av socialdemokrater och miljöpartister och leddes av statsminister Stefan Löfven.

Sammanfattning

Statskick och grundlagar

- Sverige är en konstitutionell monarki där en kung eller drottning är statschef men saknar politisk makt.
- Det är riksdagen och regeringen som har makten.
- De politiska makthavarna utses genom demokratiska val.
- Sverige har fyra grundlagar: regeringsformen, successionsordningen, tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen.
- Sverige är medlem i Europeiska unionen (EU) och måste därför följa de lagar och regler som EU har bestämt.
- Val till riksdag, region och kommun hålls vart fjärde år.
- Val till Europaparlamentet hålls vart femte år.

Det här är offlineversionen av *Statskick och grundlagar*. Följ länken för att komma åt ytterligare material som övningar, interaktiva element, filmer med mera.

<https://laromedel.ne.se/material/reader/189/7810>